

dr hab. Katarzyna Ziółowicz, prof. UJK
Instytut Sztuk Wizualnych
Wydział Sztuki
Uniwersytet Jana Kochanowskiego
w Kielcach

Kielce, dn. 17.09.2023

**Recenzja rozprawy doktorskiej magister Marty Frąckowiak
pt. „Social media - życie w stadzie”,
przygotowanej pod kierunkiem dr hab. Krzysztofa Bąka, prof. UŚ**

sporządzona w związku z przewodem doktorskim w dziedzinie sztuki,
w dyscyplinie sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki
prowadzonym w Uniwersytecie Śląskim w Katowicach, Wydział Sztuki i Nauki o Edukacji, Instytut
Sztuk Plastycznych

Prezentacja Doktorantki

Mgr Marta Frąckowiak to absolwentka Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Studiowała w Instytucie Sztuk Plastycznych w latach 2014- 2017, na kierunkach – studia licencjackie *Edukacja Artystyczna w zakresie Sztuk Plastycznych*, studia magisterskie na kierunku *Grafika*. W roku 2017 podjęła studia doktoranckie na macierzystej Uczelni. Kompetencje zawodowe poszerzała w ramach kształcenia na studiach podyplomowych w obszarze: *Przygotowania pedagogicznego, Zarządzania oświatą, Zarządzania zasobami ludzkimi*. Droga zawodowa mgr M. Frąckowiak ściśle związana jest z projektowaniem graficznym w obszarze gier komputerowych. Jako ilustratorka współpracowała między innymi z: Play2Chill S.A. Warszawie+Space Rocket w Niemczech, Frog Ville Games, Moonlit S.A. w Krakowie, MBT MEDIA sp. z o.o. w Katowicach, BATTLESTAR Sp. z o.o. w Katowicach, Sodigital Sp. z o.o. w Krakowie, Fundacja Pro Vitae w Dębowcu, Ośrodek Doskonalenia i Kształcenia Ustawicznego Partner – Gliwice Poland. Związana jest także zawodowo ze szkolnictwem wyższym m.in. Wyższą Szkołą Techniczną w Katowicach oraz Uniwersytetem Śląskim w Katowicach prowadząc zajęcia z zakresu: technologii informacyjnych, grafiki 3D, Social mediów, marketingu i prawa autorskiego. W Zespole Szkół nr 5 w Rudzie Śląskiej prowadzi zajęcia z projektowania graficznego, DTP, plastyki, grafiki 3D, grafiki 2D. Mgr M. Frąckowiak prowadziła również warsztaty artystyczne, graficzne i naukowe w ośrodkach edukacyjnych i organizacji społecznej. Jako Artysta prezentowała swoje dzieła na ponad 100 wystawach zbiorowych krajowych i międzynarodowych w różnych regionach świata m.in. w Polsce, Włoszech, Maroku, Czechach, Rumunii, Republice Korei, USA, Niemczech, Holandii, Finlandii, Macedonii, Iranie, Turcji, Jordanii, Meksyku, Serbii co stanowi znaczący wkład w rozwój dyscyplin sztuk plastycznych. Działalność artystyczna M. Frąckowiak znalazła uznanie jurorów w zagranicznych przeglądach poza granicami kraju w Turcji oraz Włoszech a także wyróżnienia za działalność artystyczną i kulturalną JM Rektora UŚ oraz Burmistrza Gminy i Miasta Czerwionka-Leszczyny, otrzymała również tytuł Doktoranta Roku UŚ.

Analiza przedstawionej do oceny pracy doktorskiej

Na przedstawione do recenzji dzieło artystyczne składa się 15 obiektów graficznych o wymiarach 30 × 30 cm, 5 grafik cyfrowych 80 × 80 cm oraz część opisowa stanowiąca analizę podjętego problemu od strony teoretycznej. Jak pisze M. Frąckowiak, obiekty graficzne wykonane zostały ze słabej jakości materiałów, atrap plastikowych telefonów, wydruków grafik na folii samoprzylepnej. Prezentowane w małych gablotkach niczym muzealne cenne artefakty nabierają zupełnie innego znaczenia – rodzi się pytanie, czy to właśnie coś, co pozostanie po nas dla potomnych? Forma prac podkreślona jest detalem, będącym zawsze na miejscu, zawsze istotnym.

Oprawa utrzymana w czystej niewinnej bieli staje w opozycji do silnego przekazu, starając się jakby złagodzić przygnębiającą rzeczywistość. Nie wiem, czy to był celowy zamysł Artystki, czy tylko intuicyjne działanie, ale trzeba podkreślić, jak bardzo jest trafny.

Problemy społeczne, na które zwraca uwagę Frąckowiak, przedstawia nam okiem bardzo wnikliwego badacza-observatora. Pomimo własnej aktywności zawodowej w mediach społecznościowych, jej wgląd w ten obszar jest bardzo krytyczny. Ciekawie zostało użyte przez Autorkę porównanie, które pojawia się w tytule prac – *życie w stadzie*, które daje możliwość identyfikacji społecznej w określonych grupach. To nawiązanie do wprowadzonego przez Zygmunta Baumana pojęcia płynnej tożsamości, zanurzonej w świecie nowych mediów, gotowej na zmiany w zależności od pojawiających się nowych kontekstów i potrzeb, a więc również anonimowej, nieautentycznej. Tworzące się w globalnej przestrzeni wirtualnej społeczności funkcjonują dzięki rozwojowi technologii i technik komunikacyjnych. Marta Frąckowiak słusznie zauważa, że to media elektroniczne mają wpływ na rzeczywistość, a nie odbiorcy, odbijając się zwłaszcza na sferze postrzegania przez nich rzeczywistości. Kultura masowa wzrasta na social mediach i odwrotnie. Obok pozytywów związanych z otwarciem na globalny rynek pracy, łatwości w nawiązywaniu kontaktów, możliwości pracy zdalnej, są też negatywne aspekty przede wszystkim związane z ksenofobicznymi zachowaniami objawiającymi się np. agresją wobec „obcych” – przedstawicieli innych kultur, religii, grup społecznych. Istotne jest tu również poczucie zagubienia jednostki w tle globalnych problemów, panującego powszechnie relatywizmu pojęć.

Panujące powszechnie przesadne eksponowanie różnych treści bez względu na faktyczne znaczenie, potrzebę, jak sama Autorka pisze, wpłynęło na jej krytyczne podejście do social mediów i analizę ich wpływu na jednostkę. Zestaw 15 autorskich grafik z oryginalnym, charakterystycznym dla Autorki stylem obrazowania przedstawia 15 problemów, które stały się punktem wyjścia do artystycznej narracji – *Followers*, *Folder kury domowej*, *Loading*, *Hejt*, *Lekcje on-line*, *Transfer plików*, *Hashtag*, *Memento mori*, *Tweetować każdy może*, *Brak wiadomości to dobra wiadomość*, *Owczy pęd*, *Udostępnienie*, *Fake news*, *Wyprzedaj*, *Teleporada lekarska*, to tytuły miniaturowych grafik umieszczonych na atrapach ekranów smartfonów zamkniętych w kasetonowych pudełkach. Każda z grafik niesie pewien bagaż informacji zwizualizowany w symbolicznej formie. Wąska gama kolorystyczna, centralny układ i zoomorficzne motywy konsekwentnie budują spójny cykl. Artystka podporządkowuje kadry kompozycji, stosując konsekwentnie zasadę wyznaczania jej centrum przez szarą prostokątną aplę. To na niej w kulisowych układach pojawiają się sylwety zwierząt i towarzyszące im graficzne znaki – jako jedyne przedstawione w wyrazistych barwach. Kompozycje zbudowane są z trzech charakterystycznych śladów: plamy graficznej, linii i barwnego geometrycznego znaku.

Marta Frąckowiak według własnego kodu wybrała 15 problemów, być może tych, które wywarły na Niej największe wrażenie. Dokonała autorskiej selekcji, skupiając się na problemach oceny w jej pozytywnym, jak i negatywnym aspekcie, w odniesieniu do obszarów edukacji, zdrowia, roli społecznej kobiety i innych. dopełnieniem przedstawionej do oceny pracy doktorskiej są minimalistyczne w formie plakaty o wymiarach 80 × 80 cm. Tu nie znajdziemy już delikatnej poetyckiej narracji, charakterystycznej dla miniaturowych obiektów. Odnajdziemy w nich mocny symboliczny komunikat. Artystka posłużyła się w nim dłonią, której symbolika jest bardzo silna. To właśnie dłoń możemy wyrazić najwięcej emocji o skrajnych zabarwieniach, od miłości przez wrogość, strach, zakaz, nakaz czy akceptację. M. Frąckowiak nie pokazuje ekspresyjnej formy, a jednak jej statyczne, centralnie usytuowane dłonie w sposób jednoznaczny komunikują – *Memento mori*, *Trucizna*, *Strata*, *Rana*, *Odrza*. W zastosowanym graficznym schemacie zbliża się do formy informacyjnej, jaką jest ostrzegawczy znak drogowy. Płaskie tło, silnie kontrastuje z formą uproszczonej dłoni. Statyczny układ zdaje się kontrastować z komunikatem o zwiększonej skali, co potęguje siłę przekazu. Nie odnajdziemy tu sylwet zwierzęcych charakterystycznych dla miniaturowych grafik. Ich obecność została ograniczona do drugoplanowej roli – bezpośredniego

kontaktu (*Memento mori, Odrza*) oraz ich śladów (w pracach *Trucizna, Strata, Rana*). M. Frąckowiak w świadomy sposób operuje skalą i kolorem, stosując zróżnicowane środki wyrazu artystycznego w celu uzyskania najbardziej efektywnego przekazu.

Część teoretyczna została podzielona na 4 rozdziały, w których M. Frąckowiak opisuje wybrane zagadnienia stanowiące bezpośrednie źródło inspiracji twórczych, zaczynając od wybranych aspektów historii social mediów, opisu wyników przeprowadzonych obserwacji i eksperymentów twórczych, wyjaśnienia pojęć kluczowych dla pracy badawczej, założeń technicznych oraz formalnych.

Konkluzja:

Praca doktorska Marty Frąckowiak składa się z dwóch części – teoretycznej i artystycznej. Część teoretyczna stanowi analizę problemu badawczego, część artystyczna oryginalne rozwiązanie plastyczne.

Pierwsza prezentuje wiedzę teoretyczną mg Marty Frąckowiak. Doktorantka wykazała się w niej umiejętnością samodzielnego formułowania: celu badania, problemów badawczych oraz doбором metod i narzędzi badawczych. Dokonała wnikliwej analizy problemu mediów społecznościowych w kontekście punktu wyjścia do opracowania założeń artystycznej pracy graficznej. Wartością przeprowadzonych działań była obserwacja uczestnicząca, podczas której badacz wchodzi w rolę, aby poznać środowisko i zasady jego funkcjonowania. Taka forma analizy, wsparta własnymi doświadczeniami jest bardzo cenna, ponieważ pozwala poznać analizowany problem z pozycji eksperta, a nie tylko biernego obserwatora. Frąckowiak prawidłowo sformułowała wnioski z przeprowadzonej analizy materiałów źródłowych oraz badań własnych, które w części artystycznej stanowią punkt wyjścia do realizacji dzieła. Część teoretyczna jest świadectwem pogłębionych studiów nad tematem oraz świadectwem wiedzy Kandydatki wspartej analizą bogatej literatury przedmiotu w języku polskim i angielskim.

Krytyczne podejście do analizowanych zjawisk zostało zwizualizowane w formie oryginalnych prac graficznych, o silnym przekazie społecznym. Takim działaniem wpisuje się w nurt sztuki zaangażowanej, posługując się jednak bardziej subtelnymi formami przekazu, niż jej główni przedstawiciele co nie znaczy, że mniej skutecznymi.

Przedstawiona praca doktorska stanowi potwierdzenie umiejętności samodzielnego prowadzenia pracy artystycznej, wspartego pogłębioną analizą teoretyczną w dysertacji. Rozprawa doktorska stanowi oryginalne dokonanie artystyczne i świadczy o samodzielnie prowadzonej pracy naukowej i twórczej. Marta Frąckowiak prezentuje w niej bardzo dojrzałą postawę artystyczną.

Przedstawiona praca spełnia wszystkie wymogi przewodu doktorskiego, w tym wymagania *Art. 187 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (tekst jednolity Dz.U. z 2021 r. poz. 478 z późn. zm.)* oraz wymogi *Regulaminu postępowania w przewodach doktorskich prowadzonym w Uniwersytecie Śląskim w Katowicach, Wydział Sztuki i Nauki o Edukacji, Instytut Sztuk Plastycznych*, tym samym wnioskuję o nadanie mgr **Marcie Frąckowiak stopnia doktora w dyscyplinie sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki.**

Małgorzata Liśkiewicz